

УДК

РОЛЬ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІЙ ПРОЗІ

Кожне запозичення має свою, індивідуальну історію входження у мову-реципієнт і ця історія не обмежується лише вказівкою на час переймання. Важливим залишається встановлення шляхів запозичення іншомовних слів, оскільки вони могли проникати в українську мову безпосередньо чи через посередництво інших мов. Деякі лексеми, які були запозичені в українську мову безпосередньо з романо-германських мов своїм корінням сягають грецької та латинської мов. Однак, більшість запозичень, які зафіксовані нами в творах українських постмодерністів, потрапили на український ґрунт через посередництво інших мов. Мови-посередниці у процесі переймання іншомовних елементів завжди відігравали велику роль.

Проблемам запозичення присвячено чимало праць вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед них праці О.Потебні, О.Мороховського, М.Кочергана, Л.Крисіна, І.Іваницької, В.Сімонок, О.Лисенко, В.Акуленка.

Актуальність нашої статті зумовлена потребою систематизації слів іншомовного походження, які функціонують у прозових творах постмодерністських письменників у структурні типи.

Метою нашої статті є виявити слова іншомовного походження в текстах українських постмодерністських прозових творах, проаналізувати шляхи входження цих слів у сучасну українську літературну мову та зробити класифікацію запозичень за структурним типом. Мета роботи зумовлює вирішення таких **завдань**: 1) виявити склад нових слів і нових значень в українській постмодерністській прозі, запозичених з інших мов в українську; 2) визначити шляхи запозичення іншомовних слів.

На думку Л.Струганець, зміна словника – цілком природний рух у мові. Нові реалії потребують своїх найменувань. Так виникають нові слова (іншомовізми). Провести чітку межу між історією реалії та історією слова часто досить складно. Світ явищ, речей вимагає оновлення слів, і, щоб досягнути першопричини

словесних змін, доводиться наче виходити за межі самої мови, входити в історію суспільства, історію культури, науки [2002, с.98].

Найбільше запозичень, як стверджує М.Кочерган, увійшло через польську мову. Значно менше німецьких слів увійшло в українську мову через чеську, словацьку, угорську та румунську мови [Кочерган, Мовознавство, 1997, № 1, с.22].

Крисін Л.П. зазначає, що в сучасному мовознавстві розрізняють безпосередні опосередковані контакти, що здійснюються за допомогою якоїсь іншої мови. Існування тісних і безпосередніх контактів з певним народом не завжди зумовлює процес інтенсивних запозичень саме з мови цього народу; і навпаки, може спостерігатися активне запозичування із мов безпосередньо неконтактних [Крисін, 1968, С.22].

Поширенню на українському ґрунті значною мірою сприяла польська мова. В історії української і мов їх контакти в період мають важливе значення: вони були обопільними інтенсивними і вплинули на розвиток обох мов. Так, через посередництво ... мови в українську були запозичені такі При запозиченні українською мовою посередником була і мова. Велике значення у поширенні на українських землях мали мови. Роль германських мов як посередників дуже очевидна. Так, через посередництво мови на український ґрунт потрапили такі

Серед германських мов посередниками у процесі запозичення лексики українською мовою були та

Тісними були культурно-економічні стосунки України зі, що також сприяло збагаченню української мови.

Слова з європейських мов через посередництво російської мови засвоюються надзвичайно активно і в значному обсязі, зазнаючи при цьому значних адаптивних змін.

Меншою (більшою) мірою у передачі українській прислужилися французька та італійська мови

(наприклад, слово «...» було запозичене через посередництво однієї із ... мов з латинської (грец. або ін.);

слово «...» є прямим запозиченням з ...;

слово «...» потрапило на український ґрунт через посередництво ...;

слово «...» є запозиченням з ... мови, яке прийшло на український ґрунт через посередництво ... мови) тощо.

Серед запозичень можна виділити такі **структурні типи**:

- слова латинського або грецького походження, запозичені спочатку в англ., нім., фр. мови, а потім із них – в українську мову;

- слова, штучно створені в романо-германських мовах з латинських або грецьких елементів;

- слова, створені в романо-германських мовах на основі грецьких або латинських елементів та нім., англ., фр. частин (супер + маркет);

- слова інших мов, які спочатку були запозичені в романо-германські мови, а потім через їх посередництво, перейшли в українську мову;

- слова, створені в романо-германських мовах на основі англ., нім., фр. компонента та запозиченого з інших (не грец. та лат.) мов.

Нові слова проникають в українську мову (усну та писемну) в результаті зв'язків українського народу з іншими народами безпосередньо або опосередковано, через якусь третю мову.

Культ

Він продовжував у навіженому стані блукати з **конференц-залу** в кабінет.

Конференц-зал [нім. konferenzsaal]. Приміщення для засідань в наукових установах [Нечволод, 2007, С. 342].

Здавалося, мозок не сприймає неперервний потік часу, а тому зі сприйняття випадають зайві **слайди**.

Слайд [англ. slide – ковзати]. 1. Фотографічне позитивне зображення на прозорій основі (склі або плівці), яке розглядають на просвіт або проєкціюють на екран. 2. Рухоме сидіння на коліщатах у гоночному човні, яке дає можливість краще використовувати силу ніг (інша назва - каретка) [Нечволод, 2007, С. 631].

А Семпльований, напевне, разпораз витягує руку, щоб натиснути на клавішу «Escape», аби вийти з цього дурнуватога **сайту**.

Сайт [англ. site]. Сторінка для викладення інформації зі своєю адресою в Інтернеті [Нечволод, 2007, С. 607].

Трохи пітьми

... Якщо я вийду за нього, мені не потрібно буде переживати на що ми купимо дитині **памперси**, на що самі будемо жити.

Памперс [від назви фірми «Памперс»] – підгузник, виготовлений фабричним способом [Нечволод, 2007, С. 497].

Конструкція міцна й проста – перлина «зеленого» **хай-теку**.

Хай-тек [англ. high-tech < high – високий і tech (no) – мистецтво, майстерність] – 1. Висока техніка, нові технології. 2. Напрямок в архітектурі останньої третини ХХ ст., який естетично освоює інноваційні розробки передових галузей науки і техніки, розвиває традицію конструктивізму [Нечволод, 2007, С. 734].

Натомість зайнялася мереженням **маркетингом** у «Оріфлеймі» і досягла в цьому реалізації своїх мрій.

Маркетинг [англ. marketing < market – ринок, збут] – одна з систем управління господарською діяльністю, що орієнтується на врахування вимог ринку та активний вплив на попит з метою розширення збуту товарів [Шевченко, 2000, С. 620].

С.Жадан «Anarchy in the UKR»

З того часу мало що змінилось, та сама публіка, ті самі відчайдушні обличчя, ненав'язливий виробничий **драйв** залізничників, наскільки я знаю, серед них найбільш високий відсоток венеричних захворювань, ну я думаю – стільки пити [С. 234].

Драйв [англ. drive] – у тенісі – один з основних ударів, що надає м'ячу обертання в напрямі польоту; здійснюється, коли м'яч знаходиться на висоті між поясом і плечем [Пустовіт, 2000, С. 390].

... І далі почалося безпосереднє знайомство з містом, з горілкою у **фаст-фуді**, з драпом у спальних **районах**.

Фаст-фуд [англ. fast – швидкий і food – їжа] – продукти швидкого приготування; мережа закладів швидкого харчування [Шевченко, 2008, С. 619].

Одного разу я ночував у піонерському таборі на столах для **пінг-понгу**, ми з приятелями заїхали туди для проходження педагогічної практики.

Пінг-понг [англ. ping-pong] – те саме, що й настільний теніс [Пустовіт, 2000, С. 734].

Або хтось викупив її до приватної колекції за сто тисяч американських **доларів** [Анагс. 286].

Долар [англ. dollar, від нім. Taler – талер] – грошова одиниця США, Канади, Мексики, Австралії, Ліберії, Родезії та деяких інших країн, що дорівнює 100 центам [Шевченко, 2008, С. 205].

... історія ця була далека й недосяжна і мала криваво-червоний відтінок – як **тюльпани**, як кров, як **кока-кола** [С. 287].

Тюльпан [іт. tulipano] – рід багаторічних трав'янистих цибулинних рослин родини лілійних; росте в Європі й Азії; використовується у декоративному садівництві [Шевченко, 2008, С. 613].

Кока-кола [англ. Coca-Cola] – безалкогольний тонізуючий напій із додаванням екстракту з листя *коки* та горошини *коли* [Шевченко, 2008, С. 305].

Шура, нічого не говорячи батькам, бабки просаджував у першому кооперативному **гриль-барі**, іноді беручи мене з собою [С. 303].

Гриль-бар (від **гриль** [фр. griller – смажити на рашпері] і **бар** [англ. bar < фр. barre – бар'єр]) – закусочна, де гарячі страви готують за допомогою гриля [Шевченко, 2008, С. 171].

... він зібрався, одягнув свій новий понтовий **костюм адідас**, такі тоді саме були в **моді**, взяв із собою касетний **плеєр**, натягнув фірмовий **блайзер** і пішов [С. 303].

Костюм [фр. costume] – 1) комплект чоловічого одягу, що складається із піджака, штанів, іноді жилета, або жіночого – з жакета та спідниці або брюк (н.,

строгий к., брючний к.); 2) одяг спеціального призначення (н., карнавальний к., купальний к.) [Шевченко, 2008, С. 326].

Мода [фр. mode, від лат. modus – спосіб] – 1) панування в певний час тих чи інших смаків в якій-н. сфері життя або культури; 2) зразок одягу, туалету, пропонований на певний час; 3) звичай, звичка [Шевченко, 2008, С. 326].

Плеєр [англ. player, від play – приводити в дію] – компактний магнітофон із навушниками, що використовується тільки для відтворення записів [Шевченко, 2008, С. 477].

Блайзер (Блейзер) [англ. blazer] – приталений піджак спортивного крою [Шевченко, 2008, С. 96].

Коли заходиш до старого корпусу, відразу ж натрапляєш на втомлений перемерзлий натовп, революція, навіть в такій **софт-версії**, як ця, все одно збирає під свої різнокольорові знамена найцікавішу частину суспільства ... [С. 319].

Софт-версія (Софт) [англ. soft – букв. м'який, нематеріальний] – інф. програмне забезпечення, програмні засоби; софтвер [Шевченко, 2008, С. 571].

... і перетворює будь-яку пафосну, сплановану в **штабах** забаву на суцільний цирк, на строкату ходу ряжених, на **гіт-парад** вуличної невірноваженості ... [С. 334].

Хіт-парад [від англ. hit – удача і parade – парад, марш] – 1) газетно-журнальний чи радіотелевізійний список музичних виконавців, нагороджених або вибраних читачами, слухачами, глядачами; 2) публікація цього почесного списку в нарисі, інтерв'ю, репортажі або телепередачі у порядку отримання оцінок [Шевченко, 2008, С. 644].

Буфетом справа обмежитись не могла – на вході був **фейс-контроль** ... [С. 339].

Буфет Див

Фейс-контроль [від англ. face – обличчя і control – контроль] – перевірка на вході відвідувачів якого-н. закладу (часто розважального) для з'ясування фізичного стану відвідувача (наркотичного або алкогольного сп'яніння) чи з іншою метою [Шевченко, 2008, С. 620].

... я нібито кинув у переповнений **зал** запалену **петарду** ... [С. 348].

Зал Див

Петарда [нім. Petarde, від фр. retard < peter – вибухати з гуркотом] – 1) старовинний розривний снаряд, наповнений порохом, що застосовувався для підривання мостів та ін.; 2) сигнальний розривний снаряд, що укладається на рейки в небезпечному місці для зупинки потяга; 3) паперовий снаряд із порохом зарядом для феєрверків [Шевченко, 2008, С. 468].

... ми спали в партійному офісі однієї правої партії, в колишній душовій кімнаті, місця там було саме стільки, аби двоє брудних **тінейджерів**, ..., могли розміститись спина до спини ... [С. 349].

Тінейджер [від англ. teenager < (thir)teen – тринадцять ..., (nine)teen - дев'ятнадцять і age – вік]. Юнак або дівчина у віці від 13 до 19 років [Пустовіт, 2000, С. 894].

... мені завжди подобався **демпінг**, він виправдовував у моїх очах існування капіталістичної **моделі** як такої, це був саме той випадок [С. 371].

Демпінг [англ. dumping – букв. скидання] – продаж товарів на зовнішніх ринках за штучно зниженими цінами (при підвищених цінах на внутрішньому ринку) з метою витіснення конкурентів [Шевченко, 2008, С. 183].

А ще я люблю **серфінг**. Привіт, відповів я їй, ти що – справді займаєшся **серфінгом**? [С. 378].

Серфінг [англ. surfing < surf – прибій] – 1) ковзання на прибійній хвилі на спеціальній дошці; вид спорту; 2) дошка для такого ковзання [Пустовіт, 2000, С. 831].

Так що, отримавши **карт-бланш**, він рішуче приступив до роботи ... [С. 384].

Карт-бланш [франц. carte blanche – білий аркуш] – 1) чистий бланк, підписаний особою, яка надає іншій особі право заповнити цей бланк текстом; 2) *перен.* необмежене повноваження [Шевченко, 2008, С. 287].

Біг мак

Я через це завжди вмикаю всюди світло, телевізор, приймач, **ноутбук** свій ніколи не вимикаю, я боюся, розумієш?

Ноутбук [від англ. notebook < note – замітка і book – книга, букв. блокнот, записник]. Тип портативного мінікомп'ютера, що нагадує книжку; має значний об'єм пам'яті, сумісний із більш потужними комп'ютерами [Нечволод, 2007, С. 472].

До нього з невидючим поглядом підходить уже добряче накачаний різними стимуляторами печальний **скінхед**, сумно шкребе рукою свій голомозий череп і гугнявим голосом просить дати йому бабок, аби купити щось попоїсти.

Скінхед [англ. skinhead від skin – шкіра і head – голова] – член молодіжного угруповання, агресивно настроєного щодо людей інших рас і національностей [Шевченко, 2008, С. 566].

«Викликати тобі таксі?», - питаюсь я і йду до **кельнера**. **Кельнер**, молодий італієць, підморгує мені обома очима, викликає по телефону так сівку й весело соває мені презерватив.

Кельнер, -а, ч. [від нім. kellner < від латин. cellarius – ключник, комірник]. Офіціант у ресторані [Нечволод, 2007, С. 307].

Ми ще здирали з пива запальничками металеві кришечки, хоча можна було їх просто скручувати і в об'єднаній Європі навіть з пива почали робити фастфуд, американці просто засирають мізки всьому світові своїми **ноу-хау** на зразок пивних пляшок із різьбою чи холодного зеленого чаю в банках.

Ноу-хау [від англ. know how – знати, як ...]. Технічні знання, досвід, документація, передача яких обговорюється при укладанні ліцензійних договорів та інших угод [Нечволод, 2007, С. 472].

Гімн

.. всі біди і проблеми твоїх однолітків починались разом зі статевим дозріванням і закінчувались разом із **дефолтом** ... [с.402].

Дефолт [англ. default] – 1) невиконання банками чи урядом фінансових платежів; 2) припинення виплати процентів за цінними паперами в період ліквідації компанії [Шевченко, 2008, с.189].

Цирковий **стриптиз**, – переможно видав Славик [с.416].

Стриптиз англ.

У мене є зачепки, чотири толки в **бікіні**, працюють добу через дві, частіше не можуть – відпрацьовують у палаці піонерів [с.416].

Бікіні англ.

На обличчі в неї був **пірсинг**, і коли вона пила, металеві кульки дзенькали об скло [с.419].

Пірсинг англ.

... навіть запропонував перепрофілювати «Бутерброди» на **суші-бар** і працювати виключно на в'єтнамську діаспору ... [с.420].

Суші-бар япон. + англ.

Паркінг за рогом – теж [с.422].

Паркінг англ.

Санич курил біля входу і заздро дивився, як «Суперксерокси» почали прибудовувати до свого будинку **пентхаус** [с.426].

Пентхаус англ.

Працювали ми тут нещодавно корпоратив у **консалтинг**у [с.435].

Консалтинг англ.

... пишіть про головне, сказав він: **слоган, прайс-лист**, система знижок, про церкву що-небудь [с.459].

Слоган англ.

Прайс-лист англ.

Перекладач визирнув з-поза **монітора** і подивився на малюнок [с.466].

Монітор англ. від лат.

Ось ваша презентація, - простягнув він Саві **компакт-диск** ... [с.466].

Компакт-диск англ.

Вони сиділи під колючим дротом і їли схематичний **ланч** [с.474].

Ланч англ.

... отримаєш вантаж, привезеш у Харків, купимо тобі **скутер** [с.478].

Скутер англ.

Будемо робити **кастинг** ... На **кастинг** прийшли дві кандидатки [с.511].

Кастинг англ.

Просто у бога є **декодер** [с.522].

Декодер англ. від лат.

Депеш мод

Він приїхав до міста пару тижнів тому, принаймні так написано в **прес-реалізі**, котрий роздають усім на вході.

Прес-реаліз [від англ. press release < press – преса і release – повідомлення] – спеціальний бюлетень для працівників засобів масової інформації, який розповсюджується урядовою установою, керівним органом певної міжнародної організації для ознайомлення з матеріалами термінової публікації [Пустовіт, 2000, С. 759].

Нещодавно, правда, наші друзі – рекламними Вова і Володя – влаштували Собаку до себе в газету, у відділ **реклами, кур'єром**.

Кур'єр [франц. courrier – гонець] – службовець, який розносить ділові папери, пошту; дипломатичний К. – посадова особа Міністерства закордонних справ, яка відповідає за доставку дипломатичної пошти [Пустовіт, 2000, С. 575].

Реклама [франц. reclamation від латин. reclamare – викрикувати] – 1) інформація про товари, різноманітні види послуг тощо, покликана стимулювати попит на ці товари, послуги; мистецтво такої інформації; 2) розповсюдження інформації про когось або про щось з метою створення популярності [Пустовіт, 2000, С. 794].

Як він у цей час перераховує терті **банкноти** і заковтує золоті монети, щоб єврей-антисеміт Собака Павлов не відібрав бува чого.

Банкноти [англ. bank-note] – різновиди грошових знаків, які випускають у обіг центральні банки. Теоретично забезпечені золотом, дорогоцінними металами

та іншими активами державного банку. В обіг випускають відповідно до потреб народного господарства [Пустовіт, 2000, С. 150].

На тебе обов'язково чекатиме **джек-пот**, ну, там, не знаю, що в таких випадках дають переможцям – **дисконтна картка**, постійні знижки, безкоштовний секс.

Джек-пот [від англ. jackpot, Jack – ім'я людини і pot – великий виграш] – найбільший виграш [Нечволод, 2007, С. 180].

Дисконт [англ. discount від лат. computo – рахую] – 1) купівля банками векселів до закінчення їхнього терміну оплати з вирахуванням відсотків; 2) відсоток, одержаний банками під час обліку векселів; 3) книжка з курсу валюти у строкових готівкових операціях; 4) різниця між номіналом цінного паперу і його біржовим курсом, якщо останній є нижчим за вартість; 5) різниця між цінами на один і той же товар з різними термінами постачання; 6) різниця між форвардним курсом і курсом негайної поставки валюти [Пустовіт, 2000, С. 367].

Перед нашими дверима з'являється чувак в синьому плащі, з пластиковим **кейсом**, і довго крутить в руках папірець.

Кейс [від англ. (attaché-)case] – валіза, портфель «дипломат» [Нечволод, 2007, С. 307].

Ми швидко перериваємо всі в кімнаті – дві шафи з паперами, в одній надпита пляшка **коньяку**, Собака відразу соває її в кишеню штанів, двотумбовий стіл, начинений різним канцелярським гімном, як **гамбургер** холестерином, шаримо по підвіконнях, дивимось на столі, шукаємо якийсь тайник або хоча б невеличкий **сейф**.

Коньяк [франц. Cognac – назва міста у Франції] – міцний спиртний напій, виготовлений з коньячного спирту [Нечволод, 2007, С. 344].

Гамбургер [англ. hamburger < Hamburg steak – гамбурзький біфштекс] – запечена з посіченим біфштексом кругла булочка [Нечволод, 2007, С. 111].

Сейф [англ. safe, букв. – надійний] – вогнетривка металева скриня або шафа для зберігання документів, матеріальних цінностей тощо. Іноді С. називають

банківські приміщення – сховища, що мають сталеві або залізобетонні стіни та броньовані двері з таємними замками [Пустовіт, 2000, С. 823].

Коктейлі, – кажу я. – А звідки він у твого директора?

Коктейль [англ. cocktail, букв. – півнячий хвіст] – 1) суміш зі спиртних напоїв, цукру, морозива, фруктів тощо, а також безалкогольний напій – суміш із фруктових соків, морозива, цукру, ягід; 2) *перен.* суміш, безладне поєднання чого-небудь [Пустовіт, 2000, С. 533].

Список використаних джерел

1. Дереш Л. Культ: [роман] / Любо Дереш. – Львів: Кальварія, 2006. – 208с.
2. Дереш Л. Трохи п'ятьми, або на Краю світу / Любо Дереш. – Х.: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2007. – 288с.
3. Жадан С. Біг Мак² / Сергій Жадан. – К.: Критика, 2006. – 231с.
4. Жадан С. Гімн демократичної молоді // Жадан С. Капітал / Сергій Жадан. – Х.: Фоліо, 2007. – С. 401-532.
5. Жадан С. Депеш Мод / Сергій Жадан. – Х.: Фоліо, 2006. – 229с.
6. Жадан С. ANARCHY IN THE UKR // Жадан С. Капітал / Сергій Жадан. – Х.: Фоліо, 2007. – С. 231-401.
7. Кочерган М.П. Німецькі лексичні запозичення в південно-західних говорах української мови / М.П.Кочерган // Мовознавство. – 1997. – № 1. – С. 19-24.
8. Крысин Л.П. Иноязычные слова в современном русском языке / Крысин Л.П. – М.: Наука, 1968. – 206с.
9. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ ст. / Струганець Л. – Тернопіль: Астон, 2002. – 352с.